

Jaarverslag 2008

Stichting ORTEC Pensioenfonds

Inhoudsopgave

Jaarverslag

Karakteristieken van het pensioenfonds	4
Profiel	4
Organisatie	4
Kerncijfers	6
Verslag van het bestuur	8
Hoofdpijnen	8
Goed pensioenfondsbestuur	11
Pensioenparagraaf	13
Beleggingenparagraaf	16
Financiële paragraaf	20
Actuariële paragraaf	22
Risicoparagraaf	23
Toekomstparagraaf	24
Verslag verantwoordingsorgaan	25

Jaarrekening

Balans per 31 december 2008	27
Staat van baten en lasten	28
Samenvatting van de actuariële analyse	29
Bestemming van het saldo van baten en lasten	29
Kasstroomoverzicht	30
Algemene toelichting	31
Toelichting op de balans	37
Toelichting op de staat van baten en lasten	53
Overige gegevens	60
Actuariële verklaring	61
Accountantsverklaring	63

Karakteristieken van het pensioenfonds

Profiel

Oprichting

Het pensioenfonds is op 1 januari 2000 opgericht onder de naam Stichting ORTEC Pensioenfonds (SOP) en is statutair gevestigd te Groningen. Doel van SOP is om, in aanvulling op de wettelijke uitkeringen zoals de AOW en de ANW, een pensioenvoorziening voor de deelnemers en hun nabestaanden te treffen. In SOP nemen werknemers deel van ORTEC International B.V. en de aan haar gelieerde ondernemingen.

De pensioenaanspraken van de werknemers van ORTEC International B.V. waren tot 1 januari 2000 rechtstreeks verzekerd bij verzekeraar Nationale-Nederlanden.

De laatste statutenwijziging was op 1 januari 2008. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 02068524.

SOP is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij koepelorganisatie Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen (OPF).

Organisatie

Bestuur

De samenstelling van het bestuur was gedurende 2008 als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Einde zittingsduur
De heer C.G.E. Boender	Voorzitter	Werkgever	29 december 1999	Onbepaald
De heer A.A. Hartog	Plv. secretaris	Werkgever	29 december 1999	Onbepaald
De heer F. Heemskerk	Lid	Werkgever	14 juli 2004	Onbepaald
Mevrouw J.E.M. Scholing	Plv. voorzitter	Werknemer	1 oktober 2001	1 oktober 2009
De heer A. van Vliet	Secretaris	Werknemer	14 juli 2004	14 juli 2012
De heer W. Luijten	Lid	Werknemer	1 januari 2006	1 januari 2010

In 2008 hebben zich geen mutaties in de bestuursamenstelling voorgedaan.

Het bestuur van SOP heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan Interpolis Pensioenbeheer B.V. (IPPB). Deze werkzaamheden betreffen de pensioenadministratie en de bestuursondersteuning. Het vermogensbeheer wordt uitgevoerd door Robeco Institutional Asset Management B.V.. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van SOP wordt gevormd door de voorzitter en de secretaris van het pensioenfonds. Alle operationele besluiten worden voorgelegd aan tenminste een medebestuurslid. Het bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het fonds, overeenkomstig de vastlegging in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Ieder jaar wisselen de voorzitter en secretaris met hun plaatsvervangers van functie.

Verantwoordingsorgaan

In 2008 zijn de volgende personen in het verantwoordingsorgaan benoemd: de heer L.J.J. van der Bruggen namens werkgever, de heer P.J.J. Wijnhoven namens de deelnemers en de heer R.A.P. Kouijzer namens de pensioengerechtigden.

Intern toezicht

In 2008 heeft het bestuur zich georiënteerd op diverse partijen die leden voor visitatiecommissies aanbieden. Begin 2009 heeft het bestuur besloten met VAK-VC in zee te gaan.

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoeringsorganisatie is Interpolis Pensioenbeheer B.V. De werkzaamheden betreffen de pensioenadministratie en de bestuursondersteuning. Het vermogensbeheer wordt uitgevoerd door Robeco Institutional Asset Management B.V..

Beleggingscommissie

Het bestuur heeft een beleggingscommissie opgericht met als mandaat het monitoren van de vermogensbeheerder, het voeren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark en het opstellen van het beleggingsplan. De beleggingscommissie is samengesteld uit één lid van het bestuur (de heer A. van Vliet) en twee adviseurs (de heren A.A. van Beuzekom en J.C.P. Poppelaars).

Compliance officer

Het bestuur heeft een interne compliance officer bij SOP benoemd en waarborgt dat deze compliance officer onafhankelijk van het bestuur is.

Externe ondersteuning

Het fonds wordt bijgestaan door enkele externe deskundigen.

Certificerend Accountant: Ernst & Young Accountants LLP

Certificerend Actuaris: Towers Perrin

Kerncijfers

Bedragen x 1.000 euro

	2008	2007	2006 ¹	2005	2004
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers	489	399	354	309	291
Premievrije rechten ("slapers")	227	225	196	158	101
Pensioentrekkenden	7	7	6	3	1
	723	631	556	470	393
Reglementvariabelen (in %)					
Indexatie actieven per 31 december	2,50	1,50	1,25	1,45	0,82
Indexatie inactieven per 31 december (slapers) resp. 1 januari (pensioengerechtigden)	0,00	1,50	1,25	1,45	0,82
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie	2.180	1.575	1.172	925	1.022
Kostendekkende premie	1.453	1.446	1.039	n.v.t.	n.v.t.
Uitkeringen	125	104	131	48	24
Pensioenuitvoeringskosten	200	159	150	127	113
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	9.552	7.381	6.240	4.590	3.164
Pensioenverplichtingen	10.754	5.585	5.019	3.895	2.710
Aanwezige dekkingsgraad (in %) ²	92	132	124	118	117
Vereiste dekkingsgraad (in %) ³	123	130	123	n.v.t.	n.v.t.
Beleggingsportefeuille					
• Aandelen	1.643	2.365	2.216	1.699	1.041
• Vastrentende waarden	6.966	4.501	3.440	2.843	1.971
• Overige beleggingen	53	294	532	24	34

¹ Toelichting bij de cijfers over 2006: in de cijfers over 2006 zijn in verband met de geactualiseerde "Richtlijn voor de Jaarverslaglegging 610 Pensioenfondsen" aanpassingen doorgevoerd ten opzichte van het jaarverslag over 2006. De cijfers over de jaren voorafgaand aan 2006 zijn niet aangepast.

² Voor de jaren t/m 2006 betreft dit de aanwezige dekkingsgraad in het kader van de Actuariële Principes Pensioenfondsen (gebaseerd op een rekenrente van 4% of de marktrente, indien deze lager is dan 4%). Vanaf het jaar 2007 betreft dit de aanwezige dekkingsgraad volgens het in de Pensioenwet opgenomen Financiële Toetsingskader Pensioenfondsen (gebaseerd op de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB).

³ Voor de jaren t/m 2006 betreft dit de vereiste dekkingsgraad in het kader van de Actuariële Principes Pensioenfondsen (gebaseerd op een rekenrente van 4% of de marktrente, indien deze lager is dan 4%). Vanaf het jaar 2007 betreft dit de vereiste dekkingsgraad volgens het in de Pensioenwet opgenomen Financiële Toetsingskader Pensioenfondsen (gebaseerd op de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB).

Belegingsperformance

	2008	2007	2006	2005	2004
Belegingsrendement in %	3,0%	-1,8%	2,7%	11,9%	4,3%

Verslag van het bestuur

Hoofdpijnen

Pensioenwet, toezichthouders, onderdekking en reservetekort

Door de kredietcrisis zijn de aandelenbeurzen wereldwijd fors gedaald. Tegelijkertijd is de lange rente - waarmee pensioenfondsen hun toekomstige uitkeringen contant dienen te maken - fors gedaald. Deze combinatie van ontwikkelingen betekende een forse aanslag op de dekkingsgraad van het fonds. De verhouding tussen het aanwezige vermogen en de verplichtingen is het afgelopen jaar gedaald van 132% per ultimo 2007 naar 92% per ultimo 2008.

Het pensioenfonds verkeert in onderdekking als de dekkingsgraad minder dan 108% is en heeft een tekort aan reserves als de dekkingsgraad lager dan de vereiste dekkingsgraad van 125% is (was 130% per eind 2007). De ontwikkeling van de dekkingsgraad van het fonds gedurende het jaar verliep als volgt:

Datum	Dekkingsgraad
31 december 2007	132%
31 januari 2008	127%
29 februari 2008	124%
31 maart 2008	122%
30 april 2008	127%
31 mei 2008	132%
30 juni 2008	125%
31 juli 2008	122%
31 augustus 2008	122%
30 september 2008	113%
31 oktober 2008	106%
30 november 2008	91%
31 december 2008	92%

Hierbij dient te worden aangetekend dat de dekkingsgraden per eind december zijn gebaseerd op een exacte vaststelling van de verplichtingen en dat de tussenliggende dekkingsgraden bij benadering zijn vastgesteld.

Na een aanvankelijke daling van de dekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad had het fonds dankzij gunstige marktontwikkelingen per 31 mei 2008 weer een dekkingsgraad van 132%. Per eind juni was er wederom een reservetekort. Aangezien de dekkingsgraad niet meer herstelde, heeft het pensioenfonds in september een continuïteitsanalyse uitgevoerd - op basis van het huidige beleid - en op basis hiervan een lange-termijn herstelplan bij DNB ingediend. Uit dit lange termijn herstelplan bleek dat het fonds het reservetekort binnen enkele jaren zou kunnen wegwerken (zeer ruim binnen de vereiste termijn van 15 jaar).

Per eind oktober ontstond er voor het eerst een dekkingstekort met een dekkingsgraad van 106%, welke zich verder verdiepte tot een dekkingsgraad van 92% per eind 2008. In november

2008 voerden DNB en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid overleg over de gevolgen van de kredietcrisis met vertegenwoordigers van de pensioensector. Op basis van dit overleg besloot DNB pensioenfonds uitstel te verlenen ten aanzien van het indienen van herstelplannen tot 1 april 2009. Het uitstel geldt voor zowel korte- als lange termijn herstelplannen. Voor 1 april 2009 zal een korte- en lange-termijn herstelplan worden ingediend bij DNB. Hoofdpijnen van het plan zijn het verhogen van de premie naar het maximale niveau zoals genoemd in de ABTN (in 2009 15%), het niet indexeren van de pensioenaanspraken van slapers en pensioengerechtigden. Uit de uitgevoerde continuïteitsanalyse blijkt dat het fonds voldoende herstelkracht heeft om ruim binnen de gestelde termijnen uit onderdekking en reservetekort te komen.

Per eind november 2008 daalde de dekkingsgraad van SOP onder de 100%. De Pensioenwet verplicht pensioenfonds om waardeoverdrachten op te schorten zolang de dekkingsgraad minder dan 100%. Per 1 december 2008 zijn de inkomende en uitgaande waardeoverdrachten opgeschort.

Nieuwe regels over communicatie per 1 januari 2008 van kracht

Niet alle onderdelen van de Pensioenwet zijn per 1 januari 2007 van kracht geworden. Voor een aantal onderwerpen gold een overgangperiode van een jaar. Een onderdeel waar een jaar uitstel voor gold, waren de regels voor de communicatie van pensioenfonds. Nieuwe deelnemers ontvangen binnen drie maanden na indiensttreding een startbrief. Een deelnemer die de deelname aan de pensioenregeling beëindigt, krijgt een stopbrief. In geval van scheiding moet het pensioenfonds met de gewezen partner communiceren. Gewezen deelnemers ontvangen elke vijf jaar informatie over hun pensioenaanspraken. Alle communicatiemiddelen die wettelijk vereist zijn, moeten bovendien aan vereisten voor de inhoud voldoen.

In 2008 is de startbrief voor het pensioenfonds ontwikkeld en verzonden naar nieuwe deelnemers. Stopbrieven volgens het nieuwe format zullen vanaf 2009 verzonden worden. Het pensioenfonds maakte gebruik van de formats die door de pensioenuitvoerder zijn ontwikkeld.

Toeslagenlabel

Het pensioenfonds beslist jaarlijks of de pensioenen kunnen stijgen, naar aanleiding van de stijging van de prijzen. Een dergelijke stijging heet toeslag of indexatie. Er kan slechts toeslagverlening plaatsvinden als het pensioenfonds daarvoor voldoende geld in kas heeft.

In de Pensioenwet zijn ook eisen opgenomen hoe er over toeslagverlening gecommuniceerd moet worden. Dit gebeurt in principe met een toeslagenlabel en een daarbij horende tekst, de voorwaardelijkheidsverklaring.

In het toeslagenlabel wordt de verwachte toeslag afgezet tegen een gemiddelde prijsstijging van 2%. Deze verwachting staat in het label voor een gewoon en voor een slecht scenario. Het was de bedoeling dat pensioenfonds vanaf 1 januari 2008 een toeslagenlabel hanteerden als ze informatie gaven over het toeslagbeleid. De deadline van 1 januari 2008 staat in de Pensioenwet. Halverwege 2007 bleek echter dat het toeslagenlabel niet op tijd klaar zou zijn. Pas in augustus 2008 is door minister Donner het label definitief vastgesteld. Vanaf 1 januari 2009 is het toeslagenlabel verplicht in de communicatie van alle pensioenfonds. Ook zijn er nieuwe teksten voor de voorwaardelijkheidsverklaring verplicht gesteld. Deze nieuwe voorwaardelijkheidsverklaring moet ook per 1 januari 2009 gebruikt worden.

Ook het toeslagenlabel ondervindt echter de effecten van de crisis op de beurzen. De berekening van de kansen op het geven van een toeslag wordt uitgevoerd op basis van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Een peildatum voor het label is 31 december. Om al direct op 1 januari 2009 te kunnen starten met het label zou de dekkingsgraad per 31 december 2007 gehanteerd moeten worden. De situatie eind 2008 wijkt daar sterk van af. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is toezichthouder op de voorlichting van pensioenfondsen aan belanghebbenden. Zij hebben aangegeven dat ze het gebruik van het toeslagenlabel op de verplichte communicatie-uitingen niet gaan controleren tot 1 april 2009. Pensioenfondsen krijgen op deze manier de tijd om de berekeningen voor het toeslagenlabel te baseren op de dekkingsgraad van 31 december 2008. De toeslagenlabels zullen in het eerste kwartaal 2009 worden vastgesteld.

AFM vraagt fonds om zelf aan te geven of communicatie goed is

AFM is een relatief nieuwe toezichthouder voor pensioenfondsen en concentreert zich op de communicatie van pensioenfondsen. Eind 2007 heeft de AFM een self assessment aan het pensioenfonds gestuurd over de communicatie. In mei 2008 werden de resultaten teruggekoppeld aan het fonds. De AFM was van mening dat het fonds minder goed presteerde in vergelijking met andere ondernemingspensioenfondsen. In augustus 2008 heeft de AFM ook een aantal deelnemersdossiers bij het pensioenfonds opgevraagd en ontvangen. Naar aanleiding hiervan heeft de AFM medio januari 2009 een reactie naar het pensioenfonds gestuurd met een aantal aandachtspunten. Deze worden momenteel door de pensioenuitvoerder bekeken.

Pensioenregister van start

Het ministerie van SZW heeft bepaald dat er een landelijk pensioenregister moet komen. Op 7 mei 2008 is de Stichting Pensioenregister opgericht, een samenwerkingsverband van de pensioenkoepels, verzekeraars en de Sociale Verzekeringsbank. De stichting gaat de ontwikkeling van het Pensioenregister begeleiden. De kosten daarvoor moeten gedragen worden door de pensioensector zelf. Het is de bedoeling dat het register per 1 januari 2011 in werking treedt. Het register gaat alle Nederlandse pensioenregelingen via internet ontsluiten. Wie straks met behulp van een code inlogt, kan een overzicht opvragen van al zijn pensioenregelingen. Ook de AOW staat erin. Je weet zo dus wat je totaal aan ouderdomsvoorziening krijgt. Het register laat bovendien zien waar het pensioen is opgebouwd en waar je terecht kunt voor meer informatie.

Europa: Kans of juist niet?

Volgens de Europese richtlijn is een grensoverschrijdende pensioeninstelling toegestaan. De Nederlandse regering werkt aan een Algemene pensioeninstelling (API). Deze API moet het mogelijk maken om Nederlandse kennis en kunde op pensioengebied te exporteren naar Europa.

Eerste stap naar een Algemene pensioeninstelling gezet

In 2008 is de eerste stap naar een API gezet met een concept wetsvoorstel voor een premiepensioeninstelling (PPI). De consultatieversie leidde tot zure reacties. Minister Bos zegt goed te hebben geluisterd naar de wensen van de pensioensector. De PPI zal aanzienlijk meer mogelijkheden hebben dan in de consultatieversie werd gesuggereerd. Besloten is om de verplichte bewaarder te laten vallen. Ook mag de PPI gaan bemiddelen bij de omzetting naar een verzekerd product. Deze één-loketgedachte was een belangrijke wens van enkele partijen in de markt. In november 2008 is het wetsvoorstel PPI goedgekeurd door de ministerraad en aan de Raad van State voorgelegd.

Stichting OPF doet voorstel

De Stichting OPF heeft 15 oktober 2008 een voorstel aan minister Donner gedaan voor een tweede stap naar de opzet van een API. Dit voorstel maakt het mogelijk om een ondernemingspensioenfonds voor meerdere ondernemingen werkzaam te laten zijn, zonder dat de regelingen van deze ondernemingen één financieel geheel vormen. In het OPF-voorstel kunnen alleen bestaande ondernemingspensioenfondsden zich samenvoegen in een 'ondernemingspensioenfonds'. Dat is gedaan om het voorstel snel, zonder discussie over de taakafbakening, in te voeren. Als eerste stap om de fondsen te helpen die anders zouden moeten liquideren.

Minister Donner past voorstel OPF aan

Minister Donner verbreedt het vraagstuk door ook ondernemingen met een verzekerde regeling de mogelijkheid te bieden de pensioenregeling onder te brengen bij een ondernemingspensioenfonds. Als een ondernemingspensioenfonds voor meer ondernemingen werkzaam is, noemt hij dat een 'multi-opf'. Hij heeft de STAR in november 2008 om advies gevraagd over de haalbaarheid van deze aanpak. De STAR heeft tot 31 januari 2009 de tijd gekregen om advies te geven. Stichting OPF vreest dat vanwege discussie over taakafbakening het voorstel veel vertraging oploopt, terwijl in de tussentijd ondernemingspensioenfondsden ophouden te bestaan en de regelingen bij verzekeraars worden ondergebracht.

Goed pensioenfondsbestuur

Het bestuur van Stichting Ortec Pensioenfonds vindt het van groot belang om het fonds goed te besturen. Sinds 2005 komen er steeds meer richtlijnen en regels waaraan je kunt afmeten of het fonds dat volgens de huidige normen ook doet. De Stichting van de Arbeid (STAR) kwam in 2005 met de Principes goed pensioenfondsbestuur. Met de principes is beoogd het pensioenfondsbestuur te verbeteren. Het gaat om zorgvuldig bestuur, intern toezicht, verantwoording, deskundigheid, openheid en communicatie. Sinds 2007 zijn de principes goed pensioenfonds bestuur van de STAR verankerd in de Pensioenwet. In 2008 is de wet- en regelgeving niet veranderd. Wat duidelijk is, is dat een pensioenfondsbestuur moet weten waarvoor het verantwoordelijk is. Het bestuur moet weten hoe het die verantwoordelijkheid moet dragen en hoe het interne toezicht is geregeld. Het bestuur moet bovendien weten hoe en aan wie het verantwoording aflegt.

Praktische invoering principes gaat door in 2008

De STAR wilde dat de principes uiterlijk 1 januari 2008 door alle pensioenfondsden ingevoerd zouden zijn. De Pensioenwet eist een invoeringsdatum van 1 januari 2007. Daarbij was beloofd dat pensioenfondsden nog in 2007 extra tijd zouden krijgen om de principes in te voeren. In 2007 heeft het pensioenfonds hard gewerkt om alle principes door te voeren. De meeste beslissingen over hoe de principes moeten worden ingevuld, zijn dan ook in 2007 genomen. Het jaar 2008 stond ook in het teken van de evaluatie van de principes en van de medezeggenschap bij pensioenregelingen. Het bestuur moet een vragenlijst over de stand van zaken invullen. Het kabinet beslist in 2009 of de evaluatie aanleiding is om met nadere wijzigingen te komen.

Integere bedrijfsvoering

Het beleid van een fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en risicobeheersing;
- Analyse en beheersing van integriteitsrisico's;

- Voorkomen van belangenverstremeling;
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's;
- Eenmaal per 3 jaar een continuïteitsanalyse.

Intern toezicht en verantwoordingsorgaan

Het bestuur van het fonds besteedt conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuur en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

In de loop van 2008 zijn de vertegenwoordigers van het verantwoordingsorgaan aangewezen. Het VO bestaat uit een vertegenwoordiging van 3 leden namens de deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever. De opzet en inhoud van het jaarverslag zijn meer toegesneden op de verantwoordingswijze. In het jaarverslag over 2008 wordt separaat verslag gedaan van de bevindingen van het VO ten aanzien van het gevoerde beleid.

Voor het Intern Toezicht is gekozen voor een visitatiecommissie. Eens in de drie jaar beoordeelt deze commissie de beleids- en bestuursprocedures en -processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkingsgraad van) het pensioenfonds. Naar verwachting zal eind 2009 de eerste visitatie plaatsvinden.

Gedragscode

De gedragscode 2008 is door alle bestuursleden ondertekend. Indien nodig wordt de gedragscode jaarlijks aangepast aan de nieuwe wettelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.

Deskundigheidsplan / matrix

In 2008 is een nieuw deskundigheidsplan goedgekeurd en heeft een update plaatsgevonden van de deskundigheidsmatrix.

Rapportages aan het bestuur

Voor de uitoefening van het haar taken ontvangt het bestuur de volgende (management)informatie:

- kwartaalrapportage inzake de beleggingen en de daarbij horende (geprognostiseerde) ontwikkeling van de dekkingsgraad (e-line rapportage);
- kwartaalrapportage met betrekking tot de performance van de administrateur. De rapportage bevat kengetallen over aantallen en tijdigheid van verwerkte mutaties, uitbetalingen, waardeoverdracht, informatieverstrekking aan deelnemers en afhandeling van klachten. Daarnaast informeert de administrateur het fonds over speciale projecten met betrekking tot de administratie van het pensioenfonds, voor zover relevant;
- de relevante ontwikkelingen op pensioengebied en de mogelijke consequenties hiervan voor het fonds;
- jaarrapportage van de accountant;
- jaarrapportage van de actuaris.

Vergaderingen bestuur

Het bestuur van SOP kwam in het boekjaar 2008 acht keer bijeen, namelijk op 27 februari, 23 april, 18 juni, 25 juni, 28 juli, 22 september, 30 oktober en 22 december.

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste besluiten voor zover ze niet al eerder in het verslag zijn opgenomen:

- In het boekjaar werd de pensioenpremie vastgesteld op 12,4% van het pensioengevend salaris (2007: 11%). Deze premieverhoging is met terugwerkende kracht tot 1 januari 2008 doorgevoerd. De DC-staffel is niet aangepast.
- Het bestuur heeft besloten per 31 december 2008 de opgebouwde pensioenaanspraken van actieve deelnemers te verhogen met 2,5%. De pensioenrechten van de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zijn niet verhoogd in verband met de financiële positie van het fonds.
- Invoering van nieuwe life cycle mixen (van 4 naar 7 mixen).
- De actuariële factoren voor uitruilmogelijkheden worden jaarlijks vastgesteld door gebruik te maken van de volgende uitgangspunten. Als disconteringsvoet wordt gebruik gemaakt van de gemiddelde marktrentes op de rentecurve bij drie verschillende looptijden (5,10 en 20 jaar) per 30 september. De overige grondslagen zijn gelijk aan de grondslagen voor de berekening van de voorziening. In de tarieven voor afkoop bij pensionering of ontslag wordt uitgegaan van dezelfde sterftegrondslagen, huwelijksfrequenties en leeftijdsverschillen als in de voorziening. Voor de rekenrente wordt uitgegaan van de rente die gebruikt wordt bij waardeoverdrachten.
- Aanpassing premiebeleid ivm gedempte premie.

Pensioenparagraaf

De pensioenregeling is te karakteriseren als een geïndexeerde middelloonregeling, gecombineerd met een beschikbare premieregeling.

De pensioentoezegging bestaat uit een verzekerd:

- ouderdomspensioen;
- nabestaandenpensioen;
- wezenpensioen;
- voortzetting van pensioenopbouw in geval van arbeidsongeschiktheid;
- nabestaandenpensioen voor werknemers jonger dan 21 jaar;
- ANW-hiaatpensioen en een arbeidsongeschiktheidspensioen.

Boven het maximumsalaris van €45.067,- geldt een beschikbare premieregeling.

Deelnemer in de regeling is de werknemer die met de werkgever een arbeidsovereenkomst heeft voor onbepaalde tijd of bepaalde tijd van tenminste drie maanden. Deelname in de pensioenregeling is verplicht voor alle werknemers van 21 jaar en ouder.

Kenmerken middelloonregeling

In het boekjaar zijn er geen wijzigingen in de bestaande regeling aangebracht, behoudens indexering van een aantal bedragen. De kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioensysteem	Geïndexeerde opbouwregeling
Pensioenleeftijd	65
Maximum pensioengevend salaris	€45.067,-
Franchise	€14.446,-
Maximum pensioengrondslag	€30.621,-
Vakantietoeslag	8%
Opbouwpercentage vast salaris	2%
Nabestaandenpensioen	Risicobasis (ook voor deelnemers jonger dan 21 jaar)
Eigen bijdrage	3%

Toeslagenbeleid

Ieder jaar bekijkt het bestuur of de opgebouwde rechten op ouderdomspensioen van de actieve deelnemer (in dienst van de werkgever), inclusief extra aanspraken uit waardeoverdracht, worden aangepast met een door het bestuur te bepalen percentage voor zover de premie niet uitkomt boven de maximum premie (2008: 15% van de salarissom). Als uitgangspunt wordt genomen de door het CBS bepaalde CPI alle huishoudens afgeleid over de laatste periode oktober – oktober. De toeslag wordt betaald door de sponsor als onderdeel van de premie maar heeft wel een voorwaardelijk karakter. Er is geen zekerheid. Er wordt geen geld gereserveerd om het pensioen in de toekomst te verhogen.

Indien de totale premie niet toereikend is om deze toeslag te financieren wordt deze, voor zover de middelen van het fonds het naar het oordeel van het bestuur toelaten, uit het fonds gefinancierd. Indien de toeslag in enig jaar niet of niet volledig is toegekend, zal de premie op het maximum niveau blijven om, zodra mogelijk, de genoemde toeslag alsnog te verstrekken door middel van een hogere toeslag op een later tijdstip, derhalve niet met terugwerkende kracht.

Ieder jaar bekijkt het bestuur of de rechten van gewezen deelnemers en gepensioneerden verhoogd kunnen worden met een toeslag. Dit is een voorwaardelijke indexatie, op basis van een door het bestuur te bepalen percentage, hierbij wordt als uitgangspunt de door het CBS bepaalde CPI alle huishoudens afgeleid over de laatste periode oktober – oktober genomen. De toeslag is afhankelijk van de nominale marktwaarde dekkingsgraad en het vereist eigen vermogen (vev) van het pensioenfonds. Er is geen zekerheid. Er wordt geen geld gereserveerd om het pensioen in de toekomst te verhogen.

Als uitgangspunten in 2008 dienden:

- indien de dekkingsgraad lager is dan 108% wordt er geen toeslag verleend;
- indien de dekkingsgraad hoger is dan 108% en lager dan 100% + vev dan wordt een gedeeltelijke toeslag verleend (lineaire methodiek);
- indien de dekkingsgraad hoger is dan 100%+ vev wordt volledig geïndexeerd en worden eventuele achterstanden ingehaald.

Mutatieoverzicht deelnemers

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Arbeidsonge- schikte deelnemers	Gepensio- neerden	Totaal
Stand per 1 januari 2008	397	226	2	7	632
Toetreding / hertoetreding	155	-2	-	-	153
Pensionering	-	-	-	-	-
Arbeidsongeschiktheid	-	-	-	-	-
Revalidering	-	-	-	-	-
Premievrij gemaakt door uitdienst	-56	56	-	-	-
Waardeoverdracht	-6	-9	-	-	-15
Afkoop emigratie / klein pensioen	0	-41	-	-	-41
Beëindiging wezenpensioen	-	0	-	-	-0
Overige oorzaken	-3 ⁴	-3	-	-	-6
Stand per 31 december 2008	487	227	2	7	723

⁴ Dit betreft deelnemers die in dienst komen en weer uit dienst gaan binnen 2 maanden of geen pensioenopbouw hebben vanwege een lager loon dan de franchise. Deze personen worden geen slaper, maar deelname wordt geheel beëindigd en tellen niet meer mee.

Beleggingenparagraaf

Algemene inleiding

Kredietcrisis en krimp van de wereldeconomie

Na jaren van sterke groei, stond 2008 in het teken van de kredietcrisis en sterk afzwakkende economische activiteit. De problemen op de financiële markten die werden ingezet onder invloed van dalende prijzen op de Amerikaanse huizenmarkten en uitmondde in de val van gerenommeerde investment banks als Lehman Brothers en Bear Stearns veroorzaakten een dalend producenten- en consumentenvertrouwen.

Om de negatieve spiraal te doorbreken verlaagden centrale banken over de gehele wereld in een gecoördineerde actie de rentes. Zowel de Verenigde Staten als Japan hebben nu korte rentes bereikt van vrijwel 0%, terwijl de Europese Centrale Bank aangekomen is op een niveau van 2%.

Na de eerdere zorgen over het beteugelen van de inflatie als gevolg van de sterk stijgende grondstoffenprijzen, werd de inzet van het monetaire beleid nu verlegd naar het draaiende houden van de motor van de wereldeconomie. Wereldwijd hebben centrale bankiers de liquiditeitskraan geopend in een poging de dislocatie op geld- en kredietmarkten te bestrijden. De versnelling van de kredietcrisis gaat nu naar een eindspel dat de hefboomen die over jaren in het systeem werden opgebouwd in enkele maanden moet ontrafelen. Als de overheden er in slagen om de rust op de financiële markten te herstellen, zal ook de vrees voor een wereldwijde ineenstorting van de economie worden ontzenuwd.

Aandelenmarkten in mineur

In de eerste helft van het jaar bewogen de wereldwijde beurzen geleidelijk naar een licht lager niveau dan aan het begin van het jaar, maar de zorgen omtrent de kredietcrisis, die zich al manifesteren sinds juli 2007, evolueerden naar een nieuw hoogtepunt. Dit resulteerde in een versnelling van de beursdaling toen in september bleek dat Lehman Brothers niet gered zou worden en faillissement moest aanvragen. De daaropvolgende liquiditeitscrisis leidde tot een golf van gedwongen verkopen die de beurzen onderuit hebben gehaald. De paniek op de kredietmarkt keerde zich ook tegen de aandelen van bedrijven met schuldfinanciering, zelfs indien er op middellange termijn geen liquiditeitsproblemen te verwachten zijn.

De vertrouwensbreuk die dit alles veroorzaakte en de daaruit voortvloeiende turbulentie op de financiële markten zorgden ervoor dat de verschillende beursindices het jaar uitgingen op niveaus die nog juist boven het dieptepunt van 2003 lagen na het barsten van de ICT zeepbel.

De beurzen in de VS, waar de ellende uiteindelijk begon, waren min of meer in lijn met de Europese beurzen, slechts enigszins sterker. Japan was de best presterende beurs, beter dan zowel de Verenigde Staten als Europa. De slechtst presterende regio was Azië/Pacific.

Inflatievrees maakt plaats voor zorgen over groei

Na het faillissement van Lehman in september sloeg de kredietcrisis zeer snel over van de bankensector naar de reële economie. Al sinds augustus 2007 heeft de bankensector te kampen met haperende markten voor interbancaire en kapitaalmarktfinanciering.

Dit betekende dat het voor banken weer moeilijker werd om financiering aan te trekken. Banken gingen nog meer op de rem staan bij het verstrekken van financieringen aan bedrijven en consumenten (hypotheeken, autoleningen). Tegelijkertijd werd de consument zeer voorzichtig bij het doen van grote aankopen. Het resultaat was wereldwijd instortende verkopen van dure goederen zoals auto's en huizen.

Om deze vraaguitval het hoofd te bieden, hebben centrale banken de officiële korte rentes sterk verlaagd. De Fed en de Bank of Japan hebben de rente tot vrijwel nul verlaagd en onorthodoxe maatregelen aangekondigd om ook de rente op langlopende leningen te verlagen. Ook de ECB heeft de rente sterk verlaagd. De ruimte om de rente te verlagen is toegenomen door de lagere inflatie. Grondstoffenprijzen zijn scherp gedaald door de afnemende vraag. De vrees voor inflatie van voor de zomer heeft plaatsgemaakt voor speculaties over deflatie.

Gevoerd beleggingsbeleid in 2008

Het beleggingsbeleid is gericht op:

- het maximaliseren van het beleggingsresultaat bij een door het bestuur acceptabel geacht niveau van het beleggingsrisico, ook in relatie tot de ontwikkeling van de verplichtingen;
- het handhaven van een gezonde financiële positie van het pensioenfonds;
- het streven om de kans te beperken dat de rechten van de actieve en niet-actieve deelnemers (gewezen deelnemers en gepensioneerden) onvolledig kunnen worden geïndexeerd;
- het beperken van het premierisico.

Het strategisch beleggingsbeleid wordt door het bestuur vastgesteld aan de hand van een periodiek uit te voeren ALM-analyse en de actuele financiële positie van het pensioenfonds.

Normportefeuille

Het strategisch beleggingsbeleid wordt geëxpliciteerd door het vaststellen van een normverdeling van het vermogen over de beleggingscategorieën. Sinds 2003 luidt deze normverdeling als volgt:

Beleggingscategorie	Norm	Min.	Max.
Aandelen	30%	20%	40%
Vastrentende waarden	70%	60%	80%
Kortlopende middelen	0%	0%	10%

Het vermogen wordt belegd in breed gespreide beleggingsfondsen en niet in individuele aandelen. Voor de beleggingen in aandelen is het fonds Robeco geselecteerd. In 2005 heeft het

bestuur besloten om de duration van de beleggingen geleidelijk te verhogen. Dit wordt bereikt door:

- het vastrentende deel van nieuwe stortingen in het Robeco Institutional Liability Driven Euro Government Bond Fund met een gemiddelde duration van 20 te beleggen; en
- de bestaande beleggingen in Lux-o-rente te handhaven.

Verder heeft het bestuur besloten de wijze waarop binnenkomende premies worden belegd afhankelijk te laten zijn van de verhouding tussen vastrentende waarden en zakelijke waarden. De invulling hiervan is nu als volgt. Indien het percentage aandelen in de portefeuille tussen de 25% en 35% ligt, worden de binnenkomende premies standaard in de verhouding 70:30 belegd in vastrentende waarden en in het fonds Robeco. Wanneer het percentage aandelen in portefeuille meer dan 35% bedraagt, worden binnenkomende premies volledig in vastrentende waarden belegd. Indien het percentage aandelen in de portefeuille minder dan 25% bedraagt, dan worden de binnenkomende premies volledig in aandelen belegd. Op deze wijze sluiten de beleggingen van de binnenkomende premies beter aan bij de gewenste strategische mix.

Beleggingsresultaat

In 2008 daalde de koers van het fonds Robeco van €27,93 naar €15,99. Dit betekent, rekening houdend met herbelegging van het in april 2008 uitgekeerde dividend van €0,80 per aandeel, een beleggingsresultaat van -40,9%. De benchmark van het fonds, de MSCI World Index, daalde in dezelfde periode met 37,2%.

In 2008 steeg de koers van het aandeel Lux-o-rente van €99,18 naar €115,70. Dit betekent een beleggingsresultaat van 16,6%. De benchmark van het fonds, de JP Morgan Government Bond Index Global, afgedekt naar de euro, steeg in dezelfde periode met 10,4%. De betere performance van Lux-o-rente ten opzichte van de benchmark wordt grotendeels veroorzaakt doordat de durationbets die het fonds in de loop van het jaar innam goed uitpakten.

Als gevolg van de sterk dalende rentes in 2008 was de performance van het Robeco Institutional Liability Driven Euro Government Bond Fund positief. Het rendement over 2008 kwam uit op -32,9% versus de benchmark van 32,0%

De performance over de gehele portefeuille bedroeg 3,0%.

Asset mix

De strategische beleggingsmix en de realisatie kunnen als volgt worden samengevat:

Bedragen x 1.000 euro	Strategische	Feitelijke allocatie per	
	allocatie	31 december 2008	
	%	%	EUR
Aandelen	30	19	1.643
Vastrentende waarden	70	80	6.966
Kortlopende middelen	0	1	53
Totaal pensioenvermogen		100	8.662

Vooruitblik 2009

Eind 2008, begin 2009 heeft het bestuur de volgende besluiten genomen:

- Als het percentage aandelen primo 2009 in de beleggingsportefeuille kleiner is dan 20%, dan zal in afwijking van het huidige beleggingsmandaat niet worden rebalanced in 2009.
- Zolang het percentage aandelen onder 25% zit, worden (conform) mandaat nieuwe gelden volledig in aandelen belegd. Indien het percentage aandelen boven 25% zit, dan zal overleg plaatsvinden tussen Robeco en SOP over hoe de nieuwe gelden dienen te worden belegd.

Financiële paragraaf

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar

<i>Bedragen x 1.000 euro</i>	Pensioen- vermogen EUR	Technische voorzieningen EUR	Dekkings- graad %
Stand per 1 januari 2008	7.381	5.585	132,2%
Cumulatief effect schattingswijziging	0	60	-1,4%
Beleggingsresultaten / rentetoevoeging	357	281	-0,2%
Premiebijdragen / pensioenopbouw	2.180	994	12,7%
Uitkeringen	-125	-122	0,7%
Wijziging marktrente	0	3.651	-50,3%
Overige	85	305	-1,9%
Stand per 31 december 2008	9.879	10.754	91,9%

De wijziging van de dekkingsgraad is voornamelijk het gevolg van de verandering van de marktrente in het verslagjaar.

Het saldo van baten en lasten kan als volgt worden geanalyseerd:

<i>Bedragen x 1.000 euro</i>	2008 EUR	2007 EUR
Premieresultaat	990	370
Interestresultaat	-3.592	619
Overig resultaat	- 68	76
	-2.670	1.065

De dekkingsgraad wordt bepaald door de som van de technische voorzieningen voor risico fonds en het vermogen te delen door de technische voorzieningen.

Het bestuur stelt vast dat de actuele dekkingsgraad onder de in de ABTN vastgelegde minimumgrens van het vev ligt en dat derhalve in het kader van de ABTN maatregelen noodzakelijk zijn. De dekkingsgraad ultimo 2008 (op basis van de jaarrekening) heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	2008	2007	2006	2005	2004
Dekkingsgraad ⁵	92%	132%	124%	118%	117%

De vereiste dekkingsgraad zoals die voortvloeit uit de solvabiliteitsvoorschriften volgens de Pensioenwet bedraagt 123%. Ultimo 2008 is derhalve sprake van een dekkingstekort.

⁵ Tot 2006 op basis van APP, vanaf 2007 op basis van FTK

Actuariële paragraaf

Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

	2008	2007
	EUR	EUR
Premieresultaat		
Premiebijdragen	2.311	1.612
Pensioenopbouw	-1.239	-1.180
Indexering en overige toeslagen (indien en voor zover gefinancierd uit de premie)]	-118	-67
Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitvoeringskosten	235	163
Pensioenuitvoeringskosten	-200	-158
	<hr/>	<hr/>
	990	370
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten	-68	-113
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	145	-233
Wijziging marktrente	-3.669	965
	<hr/>	<hr/>
	-3.592	619
Overig resultaat		
Resultaat op waardeoverdrachten (saldo overdacht van rechten)	-21	-11
Resultaat op kanssystemen (overige wijzigingen)	- 28	112
Resultaat op uitkeringen	1	6
Indexering en overige toeslagen	-2	-31
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-60	0
Overige baten	17	
Wijz. Herverzekeringsdeel tech. voorzieningen	25	
	<hr/>	<hr/>
	-68	76
Totaal saldo van baten en lasten	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
	-2.670	1.065

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort. Voor de berekening van het vereiste eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaard model van DNB.

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De vermogenspositie van Stichting Ortec Pensioenfonds is onvoldoende, vanwege een dekkingstekort. Daarbij is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

Risicoparagraaf

Sturingsmiddelen

Het pensioenfonds wordt geconfronteerd met de navolgende (samenhangende) risico's:

- inflatierisico ten gevolge van de onzekerheid van de toekomstige inflatieontwikkelingen, en de invloed hiervan op de voorziening pensioenverplichtingen.
- Beleggingsrisico, onderscheiden in renterisico en koersrisico, en de invloed hiervan op de waarde van de beleggingen
- Actuarieel risico ten gevolge van een verschil tussen realisatie van sterfte en invalidering e.d., en de invloed hiervan op de voorziening pensioenverplichtingen.
- Sponsorrisico, dat wil zeggen: het risico dat de sponsor in enig jaar niet aan haar verplichtingen kan voldoen, en de invloed hiervan op de dekkingsgraad.

Om deze risico's te beheren en te beheersen heeft het bestuur de beschikking over de volgende stuurmiddelen/beleidsinstrumenten:

- Herverzekeren van overlijdens- en invalideringsrisico's, waardoor de actuariële risico's worden beheerst.
- Het voorwaardelijke indexeringsbeleid met betrekking tot het indexeren van de pensioenrechten van de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, waardoor het inflatierisico significant wordt gereduceerd.
- Het premiebeleid, met name de tekortenregeling. Ten eerste kan hierdoor het risico op onderdekking, en daarmee het risico van onvolledige indexering en reservetekort, worden beperkt. Ten tweede kunnen eventuele onderdekkingen, rekening houdend met het belang van continuïteit van de sponsor, zo effectief mogelijk worden hersteld.
- Het beleggingsbeleid, onderscheiden in de mix over aandelen en vastrentend enerzijds, en de mate van risico (actief/passief) die binnen deze hoofdbeleggingscategorieën worden genomen anderzijds, waardoor het beleggingsrisico kan worden beperkt.

Herverzekeringsrisico

Het fonds heeft tegen betaling van eenjarige risicopremies, het overlijdensrisico op kapitaalbasis en het premievrijstellingsrisico bij arbeidsongeschiktheid op rentebasis herverzekerd. Het eigen behoud is zowel bij het overlijdensrisico als het premievrijstellingsrisico bij arbeidsongeschiktheid nihil. Bij de bepaling van het overlijdensrisicokapitaal wordt de schadereserve voor het partnerpensioen verhoogd met een opslag van 5% in verband met het wezenpensioen. Sinds 1 januari 2006 heeft het fonds tegen betaling van eenjarige risicopremies,

die door de sponsor worden gefinancierd, tevens het ANW-hiaatrisico op kapitaalbasis en het excedent arbeidsongeschiktheidsrisico op rentebasis herverzekerd. Het eigen behoud is bij beide nihil. Voor de verzekering van voornoemde risico's is bij de herverzekeraar de voor deze maatschappij gebruikelijke winstdeling van toepassing.

Beleggingsrisico's

In 2007 is het beleggingsbeleid heroverwogen in het licht van de nieuwe Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen inzake de kostendekkende premie, het toeslagbeleid en het (minimaal) vereist eigen vermogen. Per beleggingscategorie is een strategische weging aangegeven alsmede de bandbreedtes die naar inzicht van de externe vermogensbeheerder benut kunnen worden. Eind 2008 is besloten dat er geen rebalancing plaatsvindt.

Renterisico

Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de duration van de beleggingen en de verplichtingen niet gelijk zijn. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur zorgvuldig de voordelen en nadelen van meer of minder durationmatching af ten opzichte van alternatieve strategieën. In juli 2005 heeft het bestuur besloten de duration van de beleggingen geleidelijk te verhogen. Dit wordt bereikt door: het vastrentende deel van nieuwe stortingen in het Robeco Institutional Liability Driven Euro Government Bond Fund te beleggen en de bestaande beleggingen in het Lux-o-rente fonds te handhaven.

Toekomstparagraaf

Op 31 maart 2009 is een korte- en langetermijn herstelplan ingediend bij DNB. Hoofdpijnen van het herstelplan zijn het verhogen van de premie naar het maximale niveau zoals genoemd in de ABTN (in 2009 15%), het niet indexeren van de pensioenaanspraken van slapers en gepensioneerden. Uit de uitgevoerde continuïteitsanalyse blijkt dat het fonds voldoende herstelkracht heeft om ruim binnen de gestelde termijnen uit onderdekking en reservetekort te komen. Het herstelplan gaat uit van veronderstellingen en parameters gemaximeerd door wettelijke kaders. De werkelijkheid zal afwijken van de gehanteerde veronderstellingen. Het herstelplan is op 19 maart 2009 vastgesteld door het bestuur. Er is nog geen reactie ontvangen van DNB. Het bestuur ziet de reactie van DNB met vertrouwen tegemoet. Tevens zal in de loop van 2009 door het bestuur gesproken worden over de totale pensioenregeling in samenhang met een nieuwe ALM-studie.

Rotterdam, 18 juni 2009
Stichting ORTEC Pensioenfonds
Het Bestuur

VERSLAG VERANTWOORDINGSORGAAN

Het Verantwoordingsorgaan van de Stichting ORTEC Pensioenfonds (VO) is in het voorjaar van 2009 voor het eerst bijeen geweest. Dit is het eerste jaarverslag waarin het VO (cf. art. 7 van het Huishoudelijk Reglement) een oordeel kan geven over:

- het handelen van het bestuur,
- het door het bestuur uitgevoerde beleid
- beleidskeuzes voor de toekomst.

Op basis van door het bestuur aangeleverde stukken en de gevoerde gesprekken met het bestuur heeft het VO zijn oordeel gevormd ten aanzien van de administratie, het gevoerde beleid, de informatievoorziening de communicatie naar deelnemers en *governance*. Hierbij wil het VO de volgende constatering benadrukken:

1. De schriftelijke en mondelinge communicatie die met het SOP heeft plaatsgehad geeft het VO de indruk dat de administratie van het SOP goed op orde is.
2. Uit het jaarverslag 2008 (zoals in concept ter beschikking gesteld aan het VO) blijkt dat het beleid van het SOP in 2008 een goede uitwerking heeft gehad. Zo is het beleggingsrendement in het licht van de marktontwikkelingen uitzonderlijk goed. Het VO vindt echter dat uit het verslag de gemaakte beleidskeuzes onvoldoende naar voren komen. Ook de door het bestuur gemaakte afwegingen zijn onvoldoende helder.
3. Het VO is van mening dat bestuur – zeker in deze economische onzekere tijd - actiever moet zijn in de informatieverstrekking aan de deelnemers (zowel de actieven, gepensioneerden en nabestaanden als slapers).
4. Het VO verzoekt het Bestuur duidelijker aan te geven hoe besluiten worden voorbereid, genomen resp. uitgevoerd en op welke wijze en door wie het bestuursbeleid beoordeeld of gecontroleerd wordt

Een uitgebreid oordeel, voorzien van enkele belangrijke aanbevelingen, is door het VO ten behoeve van de jaarvergadering aan het bestuur van het SOP gestuurd met daarbij het verzoek hierop binnen 3 maanden te reageren.

Het VO spreekt het vertrouwen uit dat het Bestuur de aanbevelingen van het VO in de loop van 2009 van een goede uitwerking zal voorzien, hetgeen in het Jaarverslag 2009 verantwoord kan worden.

Het Verantwoordingsorgaan van de Stichting ORTEC Pensioenfonds, 10 juni 2009

Lambert v.d. Bruggen (Voorzitter)
Ruud Kouijzer (Secretaris)
Pieter Wijnhoven

JAARREKENING